

Sygn. akt I ACa 85/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 stycznia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Jarosław Marek Kamiński
Sędziowie	:	SA Beata Wojtasiak SA Krzysztof Chojnowski (spr.)
Protokolant	:	M. P.

po rozpoznaniu w dniu 16 stycznia 2015 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **Banku (...) S.A. w W.**

przeciwko **H. R. i K. R.**

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 25 października 2013 r. sygn. akt I C 1310/12

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I o tyle, że opisaną tam czynność uznaje za bezskuteczną w stosunku do powoda w celu ochrony wiarygodności wynikających z wystawionych przez niego bankowych tytułów egzekucyjnych nr (...) oraz nr (...);

II. oddala apelacje w pozostałej części;

III. zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powoda 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję.

UZASADNIENIE

Powód Bank (...) Spółka Akcyjna w W. wniósł o uznanie za bezskuteczną w stosunku do niego umowy sprzedaży z dnia 29 października 2009 roku, mocą której pozwani H. i K. R. nabyli od A. i S. B. własność lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem (...) o powierzchni użytkowej 60 m², znajdującego się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej oznaczonej numerem

geodezyjnym (...) o powierzchni 0,0752 ha, dla których w Sądzie Rejonowym IX Wydziale Ksiąg Wieczystych w B. prowadzone są księgi wieczyste o numerach (...). Domagał się też zasądzenia solidarnie od pozwanych na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Pozwani H. R. i K. R. domagali się oddalenia powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na ich rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 25 października 2013 roku Sąd Okręgowy w Białymstoku uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda umowę sprzedaży z dnia 29 października 2009 roku, mocą której pozwani nabyli od A. i S. B. własność lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem (...) o powierzchni użytkowej 60 m² znajdującego się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej oznaczonej numerem geodezyjnym (...) i powierzchni 0,0752 ha, dla których w Sądzie Rejonowym IX Wydziale Ksiąg Wieczystych w B. prowadzone są księgi wieczyste o numerach (...), a także zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 11.117 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 3.617 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że powód jest wierzycielem A. i S. B., zgodnie z wystawionymi dwoma bankowymi tytułami egzekucyjnymi. Według stanu z dnia 29 września 2009 roku zadłużenie A. i S. B. wobec powoda z obu tytułów egzekucyjnych wynosiło łącznie 321.063,13 złotych z odsetkami.

Umową z dnia 29 października 2009 roku A. i S. B. sprzedali pozwanym H. i K. R. własność lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem (...) o powierzchni użytkowej 60 m² znajdującego się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej oznaczonej numerem geodezyjnym (...) o powierzchni 0,0752 ha, dla których w Sądzie Rejonowym IX Wydziale Ksiąg Wieczystych w B. prowadzone są księgi wieczyste o numerach (...). W umowie tej A. i S. B. oświadczyli, że przedmiotowy lokal mieszkalny wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej nabyli na podstawie umowy darowizny oraz umowy o ustanowienie odrębnej własności lokali z dnia 29 grudnia 1994 roku.

Pismem z dnia 17 stycznia 2011 roku komornik poinformował powoda, że postępowanie egzekucyjne wobec A. i S. B. jest bezskuteczne, gdyż dłużnicy nie pracują zarobkowo, nie posiadają żadnych ruchomości, ani wierzytelności podlegających zajęciu, posiadają natomiast wiele długów, których nie spłacają, a lokal mieszkalny oznaczony numerem (...) znajdujący się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej oznaczonej numerem geodezyjnym (...) nie jest już ich własnością.

Sąd I instancji nie dał wiary zeznaniom pozwanego K. R. i zeznaniom świadków A. B. i S. B. w zakresie, w jakim wskazywali, że pozwani zapłacili A. i S. B. za lokal mieszkalny oznaczony numerem (...) znajdujący się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej oznaczonej numerem geodezyjnym (...). Zdaniem Sądu trudno też przyjąć, że pozwani nie wiedzieli o trudnej sytuacji majątkowej A. i S. B., skoro zamieszkiwali we wspólnym domu i - jak wynika z relacji innych świadków - byli w dobrych, bliskich relacjach. Z zeznań pozwanego K. R. jednoznacznie wynika, iż zdawał sobie sprawę z trudnej sytuacji materialnej swojej córki i jej męża, wiedział o grożącej im egzekucji komorniczej. Świadek J. F. wskazał, że pozwani byli na bieżąco w sytuacji materialnej A. i S. B. z racji tego, że są rodzicami i mieszkają wspólnie. Sąd Okręgowy nie miał zaś zastrzeżeń do zeznań A. B. i zeznań S. B., że ich problemy finansowe rozpoczęły się na przełomie 2008 i 2009 roku, bowiem zeznania te były zbieżne z zeznaniami świadków W. K. oraz J. F..

Jednocześnie Sąd I instancji uznał, że nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy były zeznania świadków W. B., I. M., R. M. i E. B..

W rozważaniach prawnych Sąd Okręgowy odwołał się do art. 527 § 1, 2 i 3 k.c. oraz art. 528 k.c. i uznał, że w niniejszej sprawie zaistniały przewidziane w tych przepisach przesłanki uznania czynności prawnej za bezskuteczną. Dłużnicy dokonali bowiem ważnej czynności prawnej z osobami trzecimi, czynność ta została dokonana

z pokrzywdzeniem wierzyciela, a osoby trzecie uzyskały z tej czynności korzyść majątkową, dłużnicy dokonali tej czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, a osoby trzecie wiedziały, iż dłużnicy działali ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela.

Sąd I instancji zaznaczył, że zaskarżona czynność prawna została dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela, bowiem wskutek tej czynności dłużnicy A. i S. B. stali się niewypłacalni w stopniu wyższym niż przed dokonaniem czynności. Gdyby nie doszło do zmiany majątkowej po stronie dłużników i lokal mieszkalny wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej nie wyszedłby z ich majątku, to istniałaby realna możliwość częściowego zaspokojenia wierzyciela. Na skutek umowy sprzedaży z dnia 29 października 2009 roku pozwani uzyskali korzyść majątkową, nabyli własność lokalu mieszkalnego wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej, a majątek dłużników A. i S. B. został uszczuplony.

Zdaniem Sądu A. i S. B. sprzedając rodzicom dłużniczki pozwanym H. i K. R. lokal mieszkalny wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej mieli świadomość pokrzywdzenia wierzycieli. Pozwani byli już wyłącznymi właścicielami i użytkownikami odrębnego lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem (...) o powierzchni użytkowej 60 m² położonego w tym samym budynku co lokal sprzedany im przez A. i S. B.. Sporny lokal mieszkalny pierwotnie został darowany przez pozwanych na rzecz A. i S. B. i wszedł do ich majątku dorobkowego. Dłużnicy przez pewien czas dobrze prosperowali na płaszczyźnie finansowej, posiadali sklepy, prowadzili dochodową działalność gospodarczą, wśród rodziny i znajomych uchodzili za osoby majątne. W 2008 roku rozpoczęła się zła passa małżeństwa B., spowodowana w dużej mierze kryzysem gospodarczym, a w efekcie dłużnicy stali się niewypłacalni w takim stopniu, iż zaczęli wyzbywać się swojego majątku i spieniężać majątek trwały.

Sąd I instancji nie miał też wątpliwości, iż pozwani zdawali sobie sprawę z problemów finansowych A. i S. B.. Pozwany K. R. początkowo twierdził, iż sporny lokal mieszkalny nabył za kwotę 150.000 złotych, którą zapłacił córce w kilku ratach, ale na tę okoliczność nie zostały przedstawione żadne dowody, chociażby w postaci przelewów bankowych, czy przekazów pocztowych. Przy transakcji za kwotę 150.000 złotych kupującemu powinno zależeć na posiadaniu dowodu zapłaty, a tymczasem pozwany K. R. nawet nie pamiętał szczegółów transakcji. Nadto w rodzinie, która mieszka pod jednym dachem i którą łączą pozytywne relacje ciężko byłoby ukryć problemy finansowe jej członków. Niespotykane jest również, by rodzice najpierw darowali nieruchomość dzieciom, a następnie ją odkupywali. A. i S. B. zresztą pożyczali od pozwanych pieniądze oraz korzystali z ich wsparcia finansowego.

W ocenie Sądu Okręgowego pozwani w ogóle nie zapłacili A. i S. B. za przedmiotowy lokal mieszkalny. Brak na to dowodów, a nadto byłoby to nielogiczne. Nie są wystarczające twierdzenia świadków, czy samych stron o majątku pozwanych. Zdaniem Sądu działania pozwanych zmierzały jedynie do tego, aby uchronić pozostały majątek A. i S. B. przed egzekucją komorniczą. Bez znaczenia była kwestia spłacania zadłużenia wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, nie miała ona żadnego związku z niniejszą sprawą.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. i § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Powyższy wyrok w całości zaskarżyli apelacją pozwani, zarzucając naruszenie przepisów prawa, a w szczególności:

a) naruszenie art. 6 k.c. poprzez jego pominięcie i nie uwzględnienie, iż to na powódzie ciążył obowiązek dowodowy w zakresie zgłoszonego roszczenia i ciężar udowodnienia wszystkich przesłanek skargi pauliańskiej z art. 527 k.c., tj. dokonanie przez dłużnika z osobą trzecią czynności prawnej, na skutek której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową oraz doszło do pokrzywdzenia wierzycieli, działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, wiedza lub możliwość (przy zachowaniu należytej staranności) dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią,

b) naruszenie art. 527 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie i uznanie, iż zaistniały przesłanki pozytywne do uznania bezskuteczności czynności prawnej objętej zaskarżonym wyrokiem, w szczególności poprzez błędne przyjęcie, że dłużnicy powoda działali z pokrzywdzeniem powoda jako wierzyciela oraz że pozwani mieli świadomość o trudnej

sytuacji majątkowej dłużników i toczącej się egzekucji, a tym samym o działaniu dłużników z pokrzywdzeniem wierzyciela - powoda,

c) `naruszenie art. 528 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie, podczas gdy przepis ten dotyczy czynności prawnej, w wyniku której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową nieodpłatnie,

d) naruszenie prawa materialnego poprzez błędne uznanie, iż domniemanie prawne z art. 527 § 2 k.c. - pokrzywdzenia wierzyciela przez dłużników A. i S. B. miało zastosowanie przy zawieraniu umowy z dnia 29 października 2009 roku,

e) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 527 § 3 k.c. poprzez błędne uznanie, iż domniemanie prawne z art. 527 § 3 k.c. ma zastosowanie do pozwanych w przedmiotowym stanie faktycznym,

f) naruszenie prawa mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 316 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów prowadzącą do przyjęcia błędnych wniosków jakoby spełnione zostały przesłanki art. 527 k.c.,

g) naruszenie prawa mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 316 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów, tj. poprzez nieuzasadnioną odmowę wiarygodności wszystkim dowodom osobowym wskazanym przez stronę pozwaną oraz poprzez brak stanowiska Sądu (postanowienia o pominięciu lub oddaleniu dowodów) w zakresie dowodów z dokumentów, a w szczególności z dokumentów finansowych złożonych przez świadków A. B. i S. B. wraz z pismami z dnia 12 listopada 2012 roku, odnoszącymi się do rozdysponowania kwoty uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości oraz dotyczącymi ich stanu majątkowego,

h) naruszenie prawa mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 233 k.p.c. poprzez błędne ustalenia, że pozwany K. R. złożył na rozprawie sprzeczne zeznania, z których wynikało, że nie zapłacił córce za przedmiotowe mieszkanie, podczas gdy analiza zeznań pozwanego K. R., nawet przy uwzględnieniu charakteru jego choroby, pozwala na ustalenie, że faktycznie przeniesienie własności przedmiotowego lokalu nastąpiło odpłatnie, co potwierdza sama treść umowy z dnia 29 października 2009 roku,

i) sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności z dokumentami spraw o nadanie klauzul wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym o sygnaturach II Co 4831/09, II Co 5065/09, umowy z dnia 29 października 2009 roku Rep. (...) o sprzedaży przedmiotowego lokalu pozwanym, akt spraw egzekucyjnych prowadzonych z inicjatywy powoda i zakończonych wydaniem bankowych tytułów egzekucyjnych o w/w sygnaturach, akt spraw egzekucyjnych Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Białymstoku J. M., zeznaniami świadków A. B., S. B., I. M., R. M., E. B., J. F., W. B., W. K. i uznanie, że pozwani nie zapłacili A. i S. B. za przedmiotowy lokal oraz że dłużnicy działali z pokrzywdzeniem wierzyciela o czym wiedzieli pozwani,

j) sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią materiału zgromadzonego w aktach sprawy poprzez uznanie, iż powód udowodnił zaistnienie przesłanek pozytywnych do uznania bezskuteczności czynności prawnej objętej zaskarżonym wyrokiem,

k) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez ustalenie stanu faktycznego z pominięciem istotnych dowodów w szczególności dowodu z dokumentów spraw o nadanie klauzul wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym o sygnaturach II Co 4831/09, II Co 5065/09, umowy z dnia 29 października 2009 roku Rep. (...)o sprzedaży przedmiotowego lokalu pozwanym, akt spraw egzekucyjnych prowadzonych z inicjatywy powoda i zakończonych wydaniem bankowych tytułów egzekucyjnych o w/w sygnaturach, akt spraw egzekucyjnych Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Białymstoku J. M., zeznaniami świadków A. B., S. B., I. M., R. M., E. B., J. F., W. B., W. K.,

l) naruszenie art. 316 § 1 k.p.c. przez błędne zastosowanie polegające na pominięciu okoliczności faktycznych istniejących w chwili zamknięcia rozprawy i ustalenie, iż dłużnicy Państwo B. działali z pokrzywdzeniem wierzyciela o czym wiedzieli pozwani,

m) naruszenie art. 230 k.p.c. poprzez jego pominięcie i nie uwzględnienie, że powód w żaden sposób nie zakwestionował podnoszonej okoliczności dokonania przez pozwanych na rzecz A. i S. B. zapłaty za przedmiotowy lokal, jak również okoliczności dysponowania przez pozwanych wskazaną kwotą pieniędzy,

n) naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nie wyjaśnienie, z jakich przyczyn Sąd I instancji nie odniósł się do dowodów w postaci dokumentów spraw o nadanie klauzul wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym o sygnaturach II Co 4831/09, II Co 5065/09, umowy z dnia 29 października 2009 roku Rep. (...) o sprzedaży przedmiotowego lokalu pozwany, akt spraw egzekucyjnych prowadzonych z inicjatywy powoda i zakończonych wydaniem bankowych tytułów egzekucyjnych o w/w sygnaturach, akt spraw egzekucyjnych Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Białymstoku J. M., i w pełnym zakresie do zeznań świadków A. B., S. B., I. M., R. M., E. B., J. F., W. B., W. K.,

o) błędną ocenę zeznań pozwanego K. R., nie poprzedzoną dokonaniem oceny tych zeznań w sytuacji ujawnienia u tego pozwanego w końcowej fazie procesu chorób mających wpływ na świadome składanie przez niego oświadczeń,

p) naruszenie art. 217 § 2 k.p.c. poprzez błędne zastosowanie i art. 227 k.p.c. poprzez pominięcie wniosku dowodowego zgłoszonego przez stronę pozwaną przed Sądem I instancji o dopuszczenie dowodu z przesłuchania pozwanej H. R. w charakterze strony, z opinii biegłego sądowego z zakresu neurologii i neuropsychologii na okoliczność ustalenia, czy pozwany K. R. był w stanie składać świadomie oświadczenia w dacie 15 października 2013 roku i dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości i księgowości na okoliczność wyliczenia na dzień zawarcia umowy sprzedaży i na dzień wyrokowania kwoty należnej do spłaty zobowiązań zabezpieczonych hipotekami na rzecz ZUS, pomimo iż okoliczności, na które pozwani zgłosili wnioski dowodowe nie zostały jednoznacznie wyjaśnione i miały dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie.

Domagali się dopuszczenia dowodów:

- z przesłuchania pozwanej H. R. w charakterze strony, bowiem pozwana zakończyła leczenie, które stanowiło przeszkodę w przeprowadzeniu tego dowodu przed Sądem I instancji, na okoliczność ustalenia okoliczności nabycia przedmiotowej nieruchomości, na okoliczność ustalenia sytuacji majątkowej dłużników A. i S. B. na dzień sporządzenia umowy sprzedaży, świadomości pozwanych o sytuacji majątkowej świadków B., terminu wszczęcia przez powoda czynności egzekucyjnych wobec dłużników, posiadanych przez dłużników na datę zawarcia przedmiotowej umowy nieruchomości, przeznaczenia uzyskanych przez dłużników w drodze sprzedaży środków finansowych, daty uzyskania tych środków,

- z opinii biegłego z zakresu neurologii i ewentualnie neuropsychologii na okoliczność ustalenia czy pozwany K. R. był w stanie składać świadomie oświadczenia w dacie 15 października 2013 roku,

- z opinii biegłego z zakresu rachunkowości i księgowości na okoliczność wyliczenia na dzień zawarcia umowy sprzedaży i na dzień wyrokowania kwoty należnej do spłaty zobowiązań zabezpieczonych hipotekami na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Wnosili o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów procesu w postępowaniu przed Sądem I instancji według norm przepisanych, a także zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów procesu w postępowaniu przed Sądem II instancji według norm przepisanych ewentualnie uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja skutkowałą jedynie nieznaczną zmianę zaskarżonego wyroku.

Sąd Okręgowy co do zasady poczynił prawidłowe, znajdujące oparcie w zebranych w sprawie materiale dowodowym ustalenia faktyczne i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne, za wyjątkiem ustalenia, że pozwani nie zapłacili A. i S. B. za lokal mieszkalny oznaczony numerem (...) znajdujący się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w

Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej oznaczonej numerem geodezyjnym (...), dla których w Sądzie Rejonowym IX Wydziale Ksiąg Wieczystych w B. prowadzone są księgi wieczyste o numerach (...), które – jak trafnie podnieśli skarżący – zostało dokonane z naruszeniem art. 233 § 1 k.p.c.

W świetle samej umowy sprzedaży lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem (...) wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej z dnia 29 października 2009 roku, ale także w świetle dowodów z zeznań świadków, w szczególności A. B. i S. B., dowodu z przesłuchania pozwanego K. R., jak również z dopuszczonego przez Sąd Apelacyjny dowodu z przesłuchania pozwanej H. R., który – jak słusznie podnieśli skarżący – został pominięty przez Sąd I instancji z naruszeniem art. 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c., trudno uznać za udowodnione, że pozwani nie zapłacili A. i S. B. ceny za lokal. W umowie z dnia 29 października 2009 roku wskazano, że A. i S. B. sprzedają H. i K. R. lokal mieszkalny z udziałem w nieruchomości wspólnej za cenę 150.000 złotych, którą kupujący zapłacili na rzecz sprzedających w całości. Z kolei z zeznań świadków A. B. i S. B., a także z przesłuchania pozwanego K. R. i z przesłuchania pozwanej H. R. wynika, że A. B. i S. B. otrzymali od pozwanych pieniądze za lokal mieszkalny, a dowodom tym nie sposób odmówić wiarygodności jedynie z uwagi na brak przelewów bankowych, przekazów pocztowych, czy też niewskazanie przez świadków i pozwanych szczegółów transakcji. Także z faktu, że wcześniej pozwani darowali A. i S. B. ten lokal nie sposób wyprowadzić wniosku, że w związku z zawarciem umowy sprzedaży z dnia 29 października 2009 roku pozwani nie przekazali pieniędzy A. i S. B., w szczególności, że pozwani – jak wskazali – chcieli pomóc córce i zięciowi.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zebrane w sprawie dowody nie dają podstaw do stwierdzenia, że pozwani nie zapłacili A. i S. B. za lokal mieszkalny oznaczony numerem (...) znajdujący się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej oznaczonej numerem geodezyjnym (...).

Tym samym nie było podstawy do zastosowania art. 528 k.c. i uznania, że powód mógł żądać uznania za bezskuteczną w stosunku do niego opisanej wyżej umowy z dnia 29 października 2009 roku, chociażby pozwani nie wiedzieli i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogli się dowiedzieć, że A. i S. B. działali ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Pozostałe ustalenia faktyczne Sądu I instancji zostały dokonane bez naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., a na ich podstawie Sąd Okręgowy wyprowadził trafne wnioski co do zaistnienia przewidzianych w art. 527 § 1, 2 i 3 k.c. przesłanek skargi pauliańskiej.

Przede wszystkim powód wykazał, że w stosunku do A. i S. B. posiada wierzytelności wynikające z wystawionych przez niego bankowych tytułów egzekucyjnych nr (...) oraz nr (...) oraz że wierzytelności te istniały w chwili zawarcia umowy sprzedaży własności lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem (...) znajdującego się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej oznaczonej numerem geodezyjnym (...) oraz w chwili wytoczenia powództwa o uznanie tej umowy za bezskuteczną w stosunku do powoda, a także w dacie orzekania.

Nie ulega też wątpliwości, że A. i S. B. dokonując w dniu 29 października 2009 roku sprzedaży na rzecz pozwanych własności lokalu mieszkalnego wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej działali ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Nie ma bowiem jakichkolwiek podstaw do uznania, że A. i S. B. nie byli zorientowani w swojej sytuacji finansowej i w dniu 29 października 2009 roku nie wiedzieli o swoim zadłużeniu względem powoda. Musieli zatem przewidywać, że powód nie będzie mógł zaspokoić swego roszczenia z tej nieruchomości, nie posiadali zaś innego majątku, z którego powód mógłby wyegzekwować całość wierzytelności.

Skarżący nie zakwestionowali też, że na skutek umowy sprzedaży z dnia 29 października 2009 roku doszło do pokrzywdzenia powoda.

Z art. 527 § 2 k.c. wynika, że czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Niewypłacalność dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. oznacza stan majątku dłużnika, w którym egzekucja nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi (por.

wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2000 roku, III CKN 554/98, LEX nr 52736; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 lipca 2013 roku, I ACa 417/13, LEX nr 1349916). Dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu gdy zaspokojenie można uzyskać z dodatkowym znacznym nakładem kosztów, czasu i ryzyka (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2001 roku, IV CKN 525/00, LEX nr 53110; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 21 listopada 2012 roku, I ACa 1057/12, LEX nr 1280309). Wskazuje się, że nawet uzyskanie przez dłużnika ekwiwalentu rozporządzenia majątkowego od osoby trzeciej nie eliminuje stanu pokrzywdzenia wierzyciela, jeżeli nie miał on możliwości uzyskania zaspokojenia wierzytelności z tego ekwiwalentu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2013 roku, IV CSK 452/12, LEX nr 1314438). Nie budzi przy tym wątpliwości, że niewypłacalność należy oceniać aktualnie, a więc na chwilę orzekania.

Pomiędzy czynnością prawną dłużnika, jego niewypłacalnością oraz pokrzywdzeniem wierzycieli musi zachodzić określony związek przyczynowy. Chodzi o to, by dokonanie przez dłużnika czynności prawnej było warunkiem koniecznym (*conditio sine qua non*) powstania lub pogłębienia się jego niewypłacalności. Jeżeli niewypłacalność dłużnika powstałaby również bez dokonania zaskarżonej czynności, skarga pauliańska nie ma uzasadnionych podstaw (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2012 roku, II CSK 548/11, LEX nr 1211989; z dnia 5 lipca 2013 roku, IV CSK 738/12, LEX nr 1396456).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy trzeba wskazać, że z samego faktu uzyskania przez A. i S. B. zapłaty za sprzedany na rzecz pozwanych lokal mieszkalny oznaczony numerem (...) znajdujący się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej oznaczonej numerem geodezyjnym (...) nie sposób wyprowadzić wniosku o braku pokrzywdzenia powoda umową sprzedaży z dnia 29 października 2009 roku. A. i S. B. nie dysponują przeciw kwotą uzyskaną od pozwanych z racji sprzedaży lokalu mieszkalnego wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej, a jednocześnie nie zaspokoił powoda z tej kwoty, bowiem środki te – jak wynika z wyliczeń przedłożonych przez A. B. – zostały przeznaczone na prowadzoną przez nią i jej męża działalność gospodarczą.

Nie sposób też uznać, że za brakiem pokrzywdzenia powoda umową sprzedaży z dnia 29 października 2009 roku przemawia wysokość zobowiązań A. i S. B. wobec innych wierzycieli, na rzecz których obciążono hipotekami lokal mieszkalny oznaczony numerem (...) znajdujący się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej oznaczonej numerem geodezyjnym (...).

W przypadku obciążenia nieruchomości hipoteką dla oceny przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela istotne jest, czy wierzyciel mógłby zaspokoić się w całości lub w części z wartości nieruchomości pozostającej po odliczeniu hipoteki, przy czym jeżeli wierzyciel miałby możliwość tylko częściowego zaspokojenia się z nieruchomości obciążonej hipoteką na rzecz innej wierzytelności uprzywilejowanej, to i tak ma prawo domagać się uznania bezskuteczności czynności prawnej w całości i ze względu na całą swoją wierzytelność (por wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2007 roku, II CSK, LEX nr 951503). Pamiętać przy tym należy, że z art. 69 ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece (j.t. Dz. U. z 2013 roku poz. 707 ze zm.) wynika, iż suma hipoteki jest najwyższą sumą, do jakiej wierzyciel hipoteczny może zaspokoić swoją wierzytelność z nieruchomości obciążonej hipoteką.

Dlatego to nierzeczywista wysokość wierzytelności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych względem A. i S. B., zabezpieczonych hipotekami na lokalu mieszkalnym oznaczonym numerem (...) znajdującym się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej oznaczonej numerem geodezyjnym (...), ale suma tych hipotek decyduje o tym, czy powód mógłby zaspokoić się w całości lub w części z wartości tego lokalu mieszkalnego wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej.

Nie miały zatem znaczenia przedłożone przez skarżących z pismem z dnia 12 maja 2014 roku, jak też z pismem z dnia 28 maja 2014 roku zaświadczenia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dotyczące spłaty jego wierzytelności względem A. i S. B. jak i zestawienia tych spłat oraz zestawienia dotyczące aktualnej wysokości wierzytelności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych względem A. i S. B. i dlatego Sąd Apelacyjny je pominął. Wyliczenie zadłużenia dłużników w ZUS na kwotę

wyższą niż suma hipotek wskazuje jedynie na ich zobowiązania, natomiast możliwość zaspokojenia tych zobowiązań z przedmiotowej nieruchomości ograniczona jest do sumy hipotek.

W konsekwencji musiał upaść zarzut naruszenia art. 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. przez niedopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości i księgowości na okoliczność wyliczenia na dzień 30 października 2009 roku i na dzień wyrokowania kwoty zobowiązań zabezpieczonych hipotekami na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, a dowód ten ponownie zawnioskowany w apelacji należało pominąć.

Z dołączonych do pozwu odpisu księgi wieczystej numer (...) prowadzonej dla lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem (...) znajdującego się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w Ł. przy ulicy (...), wynika, że lokal ten był obciążony hipotekami w łącznej kwocie 138.031,72 złotych, zaś z odpisu księgi wieczystej numer (...) prowadzonej dla gruntowej nieruchomości wspólnej oznaczonej numerem geodezyjnym (...) wynika, że 1/2 udziału w tej nieruchomości była obciążona hipoteką w kwocie 8.796,15 złotych, a zatem łączna suma hipotek wynosiła 146.827,87 złotych. Z kolei z dołączonego na etapie postępowania apelacyjnego odpisu księgi wieczystej numer (...) prowadzonej dla lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem (...) znajdującego się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w Ł. przy ulicy (...), według stanu z dnia 14 maja 2014 roku, wynika, że lokal ten jest obciążony hipotekami w łącznej kwocie 111.110,83 złotych.

Mając to na uwadze, jak też niekwestionowaną przez żadną ze stron, a wynikającą z umowy z dnia 29 października 2009 roku, wartość lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem (...) znajdującego się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej oznaczonej numerem geodezyjnym (...) w kwocie 150.000 złotych, trzeba uznać, że gdyby A. i S. B. nie dokonali zaskarżonej czynności prawnej, to powód mógłby przynajmniej w części uzyskać zaspokojenie swoich wierzytelności z przedmiotu tej czynności prawnej. Obecnie A. i S. B. nie posiadają majątku, z którego powód mógłby uzyskać zaspokojenie swoich wierzytelności.

Odnosząc się zaś do przesłanki skargi pauliańskiej w postaci wiedzy osoby trzeciej, która odniosła korzyść majątkową z dokonania zaskarżonej czynności prawnej, że dłużnik dokonał tej czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli lub możliwości dowiedzenia się o tym przy zachowaniu należytej staranności trzeba wskazać, że z art. 527 § 3 k.p.c. wynika, iż w przypadku gdy osobą trzecią uzyskującą korzyść majątkową wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli jest osoba będąca w bliskim z nim stosunku, to domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Stosunek bliskości na ogół wynika z powiązań rodzinnych, ale może wynikać także z innych więzi, w szczególności uczuciowych, przyjacielskich, towarzyskich, czy majątkowych. Domniemanie ustanowione w art. 527 § 3 k.p.c. może być zastosowane względem każdej osoby, o ile w konkretnym przypadku stopień wzajemnych powiązań zachodzących z tytułu więzów rodzinnych, przyjaźni, wdzięczności, wspólnych interesów, itp. pozwala uznać, że są to stosunki bliskie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 1964 roku, III CR 39/64, OSNC 1965, nr 5, poz. 75). Pojęcie „bliskiego stosunku” użyte w art. 527 § 3 k.c. oznacza nie tyle powiązania rodzinne, ile faktyczne więzy uczuciowe, przyjaźń, wdzięczność itp., ogólną faktyczną bliskość pozwalającą przyjąć, że osoba trzecia mogła znać sytuację majątkową dłużnika i cel jego działań (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 28 lutego 2013 roku, I A Ca 870/12, LEX nr 1292644).

Pozwani nie tylko są rodzicami A. B. i teściami S. B., ale mieszkają razem z nimi w jednym budynku, pozostają w dobrych relacjach, dzielą ze sobą niemal każdy dzień. Pozwani pozostają zatem w bliskich stosunkach z A. i S. B. i dlatego przeciwko pozwany działa przewidziane w art. 527 § 3 k.p.c. domniemanie. Powód, wbrew stanowisku skarżących, nie musiał zatem wykazywać, że pozwani wiedzieli, iż A. i S. B. dokonali zaskarżonej czynności prawnej ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli lub mogli dowiedzieć się o tym przy zachowaniu należytej staranności.

Oczywiście domniemanie z art. 527 § 3 k.p.c. jest wzruszalne, ale to pozwani winni byli wykazać, że nie wiedzieli, iż A. i S. B. działali ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a zatem winni byli udowodnić, że nie znali sytuacji finansowej córki i zięcia, nie wiedzieli o ich zadłużeniach.

Abstrahując od dowodu z przesłuchania w charakterze pozwanego K. R., który - w ocenie Sądu Apelacyjnego - szczerze przyznał, że sytuacja finansowa A. i S. B. była niedobra i on chciał im pomóc, kwestionowanego przez skarżących z uwagi na chorobę K. R., trzeba wskazać, że pozwani nie zaoferowali dowodów, w świetle których można byłoby stwierdzić, iż w październiku 2009 roku rzeczywiście nie wiedzieli o zadłużeniach A. i S. B.. Dowody z zeznań świadków A. B. i S. B., jak i z przesłuchania pozwanej H. R. nie mogły stanowić podstawy do ustalenia, że w październiku 2009 roku pozwani nie wiedzieli o zadłużeniach A. i S. B. nie tylko z uwagi na ich zainteresowanie korzystnym dla pozwanych rozstrzygnięciem sprawy, ale także z uwagi na to, że świadkowie A. B. i S. B. dość lakonicznie wskazywali, iż nie informowali pozwanych o swojej sytuacji finansowej, zaś pozwana H. R. podała jedynie, że nic nie wiedziała o sytuacji finansowej córki i zięcia. Także zeznania świadków J. F. i W. K. nie mogły stanowić podstawy do ustalenia, że w październiku 2009 roku pozwani nie wiedzieli o zadłużeniach A. i S. B.. Świadek J. F., choć nie wiedział kiedy A. i S. B. sprzedali pozwany lokal mieszkalny oznaczony numerem (...) znajdujący się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej oznaczonej numerem geodezyjnym (...), to wskazał, że od 2008 roku sytuacja finansowa A. i S. B. zaczęła się pogarszać, a jednocześnie podkreślił, że pozwani byli dobrze zorientowani w sytuacji finansowej córki i zięcia. Z kolei wiedza świadka W. K. o sytuacji finansowej A. i S. B. była ograniczona, a pozwanych świadek ten nie znał. Podstawy do ustalenia, że w październiku 2009 roku pozwani H. i K. R. nie wiedzieli o zadłużeniach A. i S. B. nie mogły stanowić również zeznania W. B., I. M., R. M., E. B., którzy wskazywali, że w 2009 roku sytuacja finansowa A. i S. B. była dobra.

Trzeba zatem uznać, że pozwani nie obalili domniemania z art. 527 § 3 k.c.

Tym samym musiał upaść zarzut niewłaściwej oceny dowodu z przesłuchania pozwanego K. R., a także zarzut naruszenia art. 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c., w ramach którego skarżący kwestionowali pominięcie dowodu z opinii biegłego z zakresu neurologii i ewentualnie neuropsychologii na okoliczność ustalenia, czy pozwany K. R. był w stanie składać świadome oświadczenia w dniu 15 października 2013 roku, a dowód ten ponownie zawnioskowany w apelacji należało pominąć.

Oczywiście nieuzasadniony był też zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. przez pominięcie bliżej nie sprecyzowanych przez skarżących dokumentów z akt spraw Sądu Rejonowego w Białymstoku o nadanie klauzuli wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym o sygn. akt II Co 4831/09 i II Co 5065/09, akt spraw egzekucyjnych prowadzonych z inicjatywy powoda i zakończonych wydaniem bankowych tytułów egzekucyjnych o tych sygnaturach, czy akt spraw egzekucyjnych Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Białymstoku J. M..

Nie było również podstaw do uwzględnienia zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. Zarzut obrazy tego przepisu może być usprawiedliwiony tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku zawiera braki w zakresie ustaleń faktycznych i oceny prawnej tak znaczne, że sfera motywacyjna orzeczenia pozostaje nieujawniona bądź ujawniona w sposób uniemożliwiający poddanie jej ocenie instancyjnej. Pisemne motywy zaskarżonego wyroku zawierają zaś ustalenia faktyczne, ocenę zebranych dowodów oraz rozważania prawne. Ujawniają one dostatecznie tok procesu myślowego i decyzyjnego Sądu I instancji i pozwalają na kontrolę tego procesu przez Sąd Apelacyjny.

Wyrok Sądu I instancji wymagał jednak pewnej korekty. Sąd Okręgowy uznając za bezskuteczną w stosunku do powoda umowę sprzedaży z dnia 29 października 2009 roku, mocą której pozwani nabyli od A. i S. B. własność lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem (...) znajdującego się na II kondygnacji budynku wielomieszkaniowego w Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w gruntowej nieruchomości wspólnej oznaczonej numerem geodezyjnym (...) powinien był wskazać podlegające ochronie wierzytelności. Czynność prawną dłużnika uznaje się za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela w celu ochrony określonych wierzytelności, gdyż bez wskazania podlegających ochronie wierzytelności wierzyciel, względem którego czynność prawna dłużnika została uznana za bezskuteczną, mógłby z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej dochodzić zaspokojenia z przedmiotów majątkowych, które wskutek czynności uznanej za bezskuteczną wyszły z majątku dłużnika albo do niego nie weszły wszystkich swoich wierzytelności względem dłużnika.

Wprawdzie w petitum pozwu powód nie wskazał, a powinien był określić wierzytelności, których ochrony domagał się występując z akcją pauliańską, ale z uzasadnienia pozwu wynika, iż domagał się uznania za bezskuteczną w stosunku do niego umowy sprzedaży z dnia 29 października 2009 roku w celu ochrony wierzytelności wynikających z wystawionych przez niego bankowych tytułów egzekucyjnych nr (...) oraz nr (...).

Dlatego na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. dokonano korekty zaskarżonego wyroku poprzez wskazanie tytułów wykonawczych, z których wynika wierzytelność powoda, której ochrony domagał się występując z akcją pauliańską. W pozostałej części apelację oddalono na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono mając na uwadze wynik tego postępowania oraz treść art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 105 § 2 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. i art. 109 k.p.c. Pozwani w całości przegrali sprawę w postępowaniu odwoławczym i dlatego powinni solidarnie zwrócić powodowi poniesione przez niego koszty postępowania odwoławczego, na które składa się wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 2.700 złotych, ustalonej na podstawie § 6 pkt 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (j.t. Dz. U. z 2013 roku, poz. 461).